

ЖАҢА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ БАРЫСЫНДАҒЫ ОҚЫТУШЫНЫң РӨЛ МЕН БІЛІКТІЛІГІ

Қазіргі жағдайда, дәріс өткізу барысында көрнекті және техникалық оқу құралдарын, жаңа ақпараттық білім беру технологиясын (Интернет, мультимедиялар, электрондық сөздіктер, электрондық оқулықтар және т.б.) қолдану, дәрістің сапалылығы мен студенттердің оған деген қызыгушылығын арттыратындығы таң емес. Сондықтан бұл мәселе бүгінгі күні техникалық жоғары оқу орындарының оқытушылары үшін ерекше өзекті мәселе болып саналады, өйткені білімгерге қабілеттің жетілдіруге көмектесіп, өздігінен жұмыс істеуге қызыгушылығын тудырып, соны әдетте айналдыруға бағыт беру тікелей оқытушының міндетіне жатады.

Техникалық жоғары оқу орындарында ақпараттық технологияны қолдану еш қындыққа түспейді, өйткені білімгерлер бірінші курста-ак математика мен информатика пәнін оқып үйрену барысында компьютерді игеріп алады, нәтижесінде олардың логикалық ойлау қабілеттері де жақсы жетіледі.

Компьютер – бұл интерактивтік құрылғы. Қазіргі заманға сай, интерактивтік білім беру максатында, Қазақтың бас сөүлет - құрылымы академиясының оқу ісінде, компьютер - жетістікті қолданыс талты. Оның дәлелі, аталған оқу орнында, білімгер, «Интернет» торабында өз бетімен жұмыс істеп, лазерлік дискіден дәріс курсын

тындауы үшін, ал оқытушымен тек кенес алу үшін ғана кездесуіне толық мүмкіндік жасалған.

Аталған оқу орнында, оқытушы студенттерге ақпарат беру мақсатында, жаңа ақпараттық технологиясының көрнекілігі жағынан өте күшті құралының бірі – лазерлік дискіні (CD-ROM) қолданады. Онда графика мен мәтіннен басқа да, дыбысты қозғалыстағы видеокөріністерді сидыруға болады. Негізінде, бағдарламасы дұрыс құрастырылған компьютер, біріншіден, оқытушы үшін үлкен көмек, екіншіден, студенттер үшін онтайлы, өйткені компьютер олардың кейір жариялықты талап етпейтін жағдайларын құпия сақтайды, мысалы, бағдарламадағы дайындық сұраптарына жауап беру барысында қандай қате жібергенін студенттің өзі ғана біледі, оқытушы біліп қояды деп корықпайды, сөйтіп студент өз білімін өзі бағалаудына мүмкіндік алады.

Ал енді дәрістің өзіне келетін болсақ, ол – жоғары оқу орындарындағы берілеттін сабактың дәстүрлі жетекші түрі. Оқытуудың басқа әлістері дәрістің тақырыптары мен мағынасына тікелей байланысты болғандықтан, ол окудың барлық түрлерінің әдіснамалық және үйымдастыру негізі болып табылады, сонымен қатар дәріс – студентті ғылымға бейімдейтін бірден бір тәсіл, өйткені ол ғылыми, тәрбиелік, дүниетаным және ақпарат көзі функцияларын қатар орындауды.

Дәріс берушінің көніл күйі, оку материалының тұндаушы топқа жеткізе білуіне, олармен ашық байланыста болуына тікелей әсерін тигізетіндігі дәлелдеуді талап етпейді. Яғни, оның рөлі мен біліктілігі жеке шығармашылығына, материалдың түсінікті етіп баяндай білу қабілетіне, тұндаушы топты тапқырлығымен немесе шеберлігімен үйіріп алу қасиеттеріне байланысты десек қателеспейміз, себебі осының бәрі студенттің пәнге деген қызығушылығын тұдырып, олардың ойлау қабілетін шындаитыны белгілі.

Калай десек те, оқулықтар мен дәріс арқылы берілетін материалдың мазмұны бір болғанымен, оқытудағы дәрістің алатын орны бөлек. Анығын айтсақ, дәріс, біріншіден, пән туралы толық мағлұмат береді, оның ғылым саласындағы алатын орнын, басқа пәндермен байланысын айқындауды, ең бастысы пәнге деген қызығушылықтын тууына себепкер болады. Екіншіден, білімгер, ғылым мен техниканың заманға сай болып жатқан өзгерістерін, өндіріс орындарындағы болып жаткан жаңалықтарды, әр тақырыпка сәйкес жана мәліметтерді дәріс берушіден естиді.

Яғни, жоғары оку орындарындағы дәріс дегениміз, білімгерге оқулықтың мағынасын өшешін ғана айтып беру емес, ол белгілі бір білім саласындағы оқытушының ғылыми педагогикалық жеке шығармашылығы. Пәннің әр тақырыбына тиянақты көніл бөле дайындалу, көнілге қонарлық мысалдар келтіре отырып студенттерді еліте білу, олардың ой-әрісін көнілдеу, өз беттерімен ойлау қабілеттерін оятып, бағыт беру білу – бүгінгі күні оқытушыларға қойылатын талаптардың ерекше түрі. Сол себепті, оқытушының оку пәнін жан-жақты білуге міндетті болғанымен қатар, педагогикалық және психологиялық мәселелер жағынан да түсінігі төрөн болуы тиіс.

ҚазБСҚА жоғары оку орында, дәріс беру сабактары техникалық оқыту құралдарымен жабдықталған арнайы аудиторияларда өткізіледі. Бұндай аудиторияларда дәріс, мұғалімнің «тактаның алдында түсіндіру» сияқты міндеттінен құтқарып, уақытын үнемдейді. Сонымен қатар, дәрістің бүндай автоматтандырылған аудиторияларда көрнекі құралдарды көнінен қолдану арқылы өткізуін, дәстүрлі сабак беру әдістемесінен үлкен айырмашылығы бар. Біздің ойымызша, ақпараттық қамтамасыздандыру жүйесі мен техникалық оқыту құралдарын біріктіру арқылы жоғары педагогикалық сапаға жетуге болады. Бұл жағдайда, оқытушының рөлі мен біліктілігі оку

мен ғылымды біріктіре білуде, яғни, дәрістің мәні мен мақсатын, оның ғылыми мазмұнын, білімді, белсенді түрде менгерудің дидактикалық тәсілін айқындаі білуде. Осы мәселені шешу мақсатында, атальыш оку орнының оқытушылары, оқыту процесіне мүқият жете зерттеліп дайындалған қазіргі заманға лайық, бұрынғы оқулықтардан ерекшеленетін, ғылыми дәйектелген оқулықтар мен әдістемелік құралдар енгізу үшін атсалысуда.

Тұжырымдай келе айтарымыз, оқытудың түрлері мен әдістерін дәріс беру мәселесінен бастау керек. Дәріс беру сабагы студенттердің логикалық ойлау қабілетін жетілдіруге, есту, көру және есте сактау қабілеттерін ынталандыруға бағытталуы тиіс. Сол үшін, алдын ала дайындалған, студенттерге таратып берілетін материалдарды (Handouts), графикалық және әдістемелік оқулықтарды (плакаттар, сұлбалар, кестелер), техникалық құралдарды (компьютерлік, аудио- және бейнелі ақпарат) көнінен қолдану керек. Айтып өткендей, қазіргі кезде, оқытушының рөлі мен біліктілігі дәріс өткізу барысында жаңа ақпараттық технологияны қолдана білуіне көп байланысты, сондықтан біздің ойымызша, дәріс беру жөнінен шетелдік әріптестердің тәжірибесіне жүгіне отырып, дәстүрлі білім беру үрдісіне жана бағыттағы өзгерістер енгізу арқылы оқыту үлкен жетістіктерге жеткізеді. Мысалы, берілетін әр дәрістің тақырыбына сәйкес, алдын ала арнайы дайындалған, қаралатын мәселелердің негізгі міндеттері белгіленген, ақпаратты сипаттағы активті материалдарды студенттерге тарату; бірлескен шығармашылық, бірлескен шешім, яғни калыптастан тұра және көрі байланыс жүйесін аузызша ғана емес, Интернет жүйесі арқылы тудыру; өте күрделі тапсырмаларды өз бетімен орындағаны үшін жүйелі түрде мадактау; өздік жұмыстарын үйімдестеруда жаңа ақпараттық технологияларды қолдану, оны жете менгеру мақсатында белгілі бір талап қою.

ӘДЕБІЕТ

1. Августовские чтения. Материалы конференции КазГАСА. Алматы, 2003.
- 2 Справочник – путеводитель студента КазГАСА. Алматы, 2005. 23-26 б.
3. Основы кредитной системы обучения в Казахстане. Алматы: «Қазақ университеті», 2004.
4. Сборник инструктивно-организационной документации по внедрению КСО в КазГАСА. Алматы, 2003.
5. Правила кредитной системы обучения. (Проект). Астана, 2003.

Резюме

Рассматриваются компетенции и роли преподавателя в условиях новых информационных технологий, возможности использования инновации в образовательном процессе для формирования профессионально мобильной личности, готовой к самореализации и уверенному поведению на рынке труда.

Summary

The possibilities of application of modern computer and information technologies in study process by students of higher educational institution, the possibilities of innovation use in educational process for creation of professionally mobile personality, which is ready for self-realization and confident behave in lab our market, are considered here.

ҚазБСҚА

Түскен 25.03.08г.